

boekbesprekingen

N. THOMAS (ed.),
**International dictionary of films and
filmmakers.**

Vol. 2: Directors.

Chicago-London, St. James Press, 1991,
958 blz.

Dit naslagwerk is het tweede deel van een indrukwekkende 5-delige reeks. Volume 1 behandelt individuele films, volume 3 acteurs en actrices, volume 4 scenarioschrijvers en produktiemedewerkers, en deel 5 is een titelindex. *Directors* behandelt 480 regisseurs, waarvan telkens een korte biografie, een complete filmografie, een selectieve bibliografie over en door de regisseur en een essay door een specialist ter zake worden gegeven. Dit alles resulteert in een indrukwekkend (ook al door de indrukwekkende lijst van medewerkers, zowel kwantitatief als kwalitatief) en nuttig naslagwerk, waarbij de enige vraag blijft hoe men de 480 namen heeft kunnen selecteren, waarom men deze regisseur wel en die niet heeft opgenomen. Verder valt ook op dat de verschillende essays nog al eens van kwaliteit en strekking van elkaar verschillen, naargelang de bekendheid van de regisseur en vooral de betrokken essayist zelf: van descriptieve, inleidende kennismakingen met oeuvres van bepaalde cineasten tot diepgravende analyses van bepaalde elementen in het oeuvre van andere cineasten. Dit maakt *Directors* alleen maar interessanter: zo wordt immers nog maar eens het veelzijdige van de cinema en het veelzijdige van de opvattingen over de cinema in kaart gebracht.

K.V.d.V.

F.R. OOMKES,
**Training als beroep. Sociale en inter-
culturele vaardigheid.**

Deel I: Trainingstheorie.
Meppel, Boom, 1992, 284 blz.

Twee soorten training staan in dit eerste theoretische deel, *Trainingstheorie*, centraal, nl. sociale vaardigheidstraining (als overkoepelende term voor o.a. management-, verkoop-, sollicitatietraining, ...) en interculturele communicatie- of acculturatietraining. *Training als beroep* wil een 'hand- en leerboek zijn voor vaardigheidstrainers, een vindplaats van programma's, methoden, oefeningen en procedures en daarenboven een vraagbaak voor mensen in de opleidings- en personeelssector'. Het traject van de trainingscyclus wordt chronologisch doorlopen, gaande van de voorbereidingsfase tot het trainingsontwerp, ontwerpen van een trainingsprogramma, -methoden, evaluatie en follow-up.

E.J.

B.S. EVERITT en G. DUNN,
Applied multivariate data analysis.
London, Arnold, 1991, 303 blz.

Het zeer volledige boek *Applied multivariate data analysis* biedt een overzicht van de voornaamste multivariate statistische analysetechnieken. Wie wil weten hoe een techniek werkt, krijgt de mathematische en algebraïsche basisprincipes uitgelegd, hoewel de matrixalgebra het wellicht minder toegankelijk maakt. Bij de besproken technieken moeten worden gerekend: principal components analysis, clustering en factoranalyse, regressiemodellen, met inbegrip van ANOVA en lineaire model-

len voor categorische data. *Applied multivariate data analysis* besluit met een kritische discussie van covariantiemodellen, waarbij de auteurs stelling nemen tegen LISREL en andere modellen die, in hun woorden, het theorema 'correlation does not imply causation' uit het oog verliezen. Het boek biedt een zeer goed en bruikbaar overzicht, maar is door de beknoptheid en de wiskunde niet voor leken toegankelijk. Anderzijds diept het de besproken technieken voor specialisten onvoldoende uit. Alleen nuttig als referentie-instrument voor mensen met een minimum aan basiskennis.

J.V.d.B

J. AULICH (red.),
**Framing the Falklands War. Nation-
hood, culture and identity.**
Milton Keynes, Open University Press,
1992, 150 blz.

Ofschoon de Brits - Argentijnse Falkland-oorlog in de lente van 1982 slechts een voetnoot in de wereldgeschiedenis is, vormt het een schoolvoorbeeld van de manier waarop een oorlog een nationale oefening in mythevorming kan zijn. Het gebrek aan hard news (gevolg van verregaande censuur) werd opgevuld door een geheel van 'verhalen' waarmee een symbolische betekenis aan het conflict werd gegeven, die het minieme historische belang ervan ver overschreed.

De verschillende bijdragen in *Framing the Falklands War* tonen hoe nationale mythes werden opgebouwd via nieuws, foto's, cartoons, pulpliteratuur, posters, films en televisiedrama. Op deze manier biedt *Framing the Falklands War* een boeiend inzicht in de manier waar-

op alledaagse culturele producten een rol spelen in de processen van collectieve (en nationale) identiteitsvorming.

H.V.d.B.

T. KUCHENBUCH,
Bild und Erzählung. Geschichten in Bildern. Vom frühen Comic Strip zum Fernsehfeature.

Münster, MAKS Publikationen, 1992, 255 blz.

Die Welt um 1900. Unterhaltungs- und Technikkultur.

Stuttgart/Weimar, J.B. Metzler, 1992, 268 blz.

Het is waarachtig geen geringe prestatie in één jaar twee belangrijke boeken te publiceren over twee weliswaar verwante onderwerpen - de media in cultuurhistorisch perspectief - maar toch naar uitgangspunt en thematiek verschillende terreinen. Kuchenbuch (die in het Nederlands taalgebied bekendheid gekregen heeft met zijn boek over film-analyse: 'Filmanalyse. Theorien, Modelle, Kritik', Keulen, 1978) wilde met *Bild und Erzählung* aantonen hoe woord en beeld elkaar al sedert de achttiende eeuw proberen aan te vullen, vooral dan in een verhalende context, een streven dat uitgemond is in de hedendaagse film- en televisiecultuur.

Met grote nauwkeurigheid ontleedt hij de 'beeldverhalen' van achttiende- en negentiende-eeuwse tekenaars/vertellers zoals Töpffer, Richter en Busch en laat hij zien dat hier al een aantal van de latere filmische vertelprocedures aanwezig is. Zijn opvallende eruditie maakt het lezen van zijn uiteenzettingen tot een intellectueel genoegen. Een volgend hoofdstuk behandelt de 'vertel-

techniek' van het theater en de film. Hier krijgt de problematiek van de filmische adaptatie van toneelstukken en toneelopvoeringen zoveel nadruk, dat de relatie woord-beeld er een beetje door in de verdrinking raakt. Maar wie zich voor adaptatieproblemen interesseert, kan er zeer veel van leren. Kuchenbuch blijkt zeer goed thuis te zijn in de vakliteratuur over dit onderwerp. Een laatste hoofdstuk gaat over de verteltechniek van de documentaire film, en ook hier kan de filmtheoreticus interessante inzichten opdoen.

Dezelfde belezenheid en eruditie kenmerken *Die Welt um 1900*. Hier wordt de eeuwwisseling beschreven zoals die in de eigentijdse media gereflecteerd en gekarakteriseerd wordt. Die media zijn hier de telegraaf en de telefoon, de grammofoon, de fotografie, de film, het panorama, het circus, het variété, het theater, de opera, het ballet, affiches, de geïllustreerde bladen en zelfs het kinderspeelgoed. Kuchenbuch wijdt interessante beschouwingen aan de invloed die de nieuwe media (maar ook b.v. de trein en de auto) naar het oordeel van de tijdgenoten, waaronder vooral de futuristische kunstenaars, hebben gehad op de literatuur en de schilderkunst. Hierbij komt ook weer de vraag naar voren in hoeverre de nieuwe zienswijze die trein- en autoverkeer zou hebben veroorzaakt een parallel vindt in de toen nog jonge filmkunst. In het tweede deel van *Die Welt um 1900* wordt de wereldtentoonstelling van 1900 in Parijs uitvoerig besproken. Ook ditmaal gaat het in hoofdzaak om de weerslag van de daar getoonde nieuwigheden op technisch gebied in de media, vooral natuurlijk in de pers. Wat de overige 'media' aangaat, blijkt

vooral het grote, geschilderde en 'bewegende' panorama veel aandacht getrokken te hebben (meer dan b.v. de film die toen juist vijf jaar oud was). Het zogenaamde Cinéorama Van Samsom Grimaud gaf de toeschouwer de illusie dat hij vanuit de korf van een luchtballoon neerkeek op de aarde. Tien filmprojectoren wierpen verschillende beelden op evenzovele projectievlakken van 9,20 bij 9,30 meter. Maar vanwege het brandgevaar dat de filmprojectoren, die een grote hitte ontwikkelden, opleverden, moesten de Cinéorama-voorstellingen al spoedig gestaakt worden.

Een ander 'stereorama' was zó ingericht dat er wel vijfhonderd toeschouwers tegelijk konden plaatsnemen in ligstoelen op het dek van een luxueus schip, van waaruit men een uitzicht kreeg op de Noordafrikaanse kust tussen Oran en Bone, waar het schip scheen langs te varen. Onmiddellijk na het vertrek ging de zon op (dat wil zeggen: leek de zon op te gaan) over een spiegelgladde zee. Al snel werd de zee onrustig en begonnen de golven schuimkoppen te vertonen. Op de hoogte van Algiers brandde de middagzon hoog aan de hemel en verscheen de stad met haar witte huizen en minaretten aan de horizon. Visser- en stoomboten voeren voorbij en er verscheen op zeker moment zelfs een imposant eskader van pantserkruisers en torpedoboten.

Bij een derde panorama kwam het 'schip' zelf ook in beweging en konden de bezoekers zelfs een beetje zeeziek worden. Tussen de 'passagiers' op het dek liepen matrozen heen en weer om de realiteitsillusie nog te perfectioneren.

J.M.P.

S.H. CHAFFEE,

Communication concepts 1: Explication.

Newbury Park, Sage Publications, 1991, 81 blz.

L.D. RITCHIE,

Communication concepts 2: Information.

Newbury Park, Sage Publications, 1991, 75 blz.

P.J. SHOEMAKER,

Communication concepts 3: Gatekeeping.

Newbury Park, Sage Publications, 1991, 88 blz.

V. PRICE,

Communication concepts 4: Public opinion.

Newbury Park, Sage Publications, 1992, 112 blz.

Explication, Information, Gatekeeping en *Public opinion* zijn de eerste vier boekjes in de reeks 'Communication Concepts'. In ieder boekje wordt een begrip uit de communicatiewetenschap besproken. Daarbij gaan de auteurs zowel in op de historische achtergronden van het concept als op de huidige communicatiewetenschappelijke betekenis van en de eventuele theorievorming rond het concept.

Het eerste nummer in de reeks, *Explication*, fungeert als het ware als een inleiding op de hele reeks. In het boekje komt het proces van conceptualisering zelf aan bod. Het is uiteraard belangrijk dat onderzoekers de concepten die ze gebuiken, goed omschrijven. Eigenlijk gaat het om een manier van denken. Begrippen zijn immers een manier om wat we observeren, te organiseren en te verduidelijken.

In *Information* wordt het begrip 'informatie' op verschillende niveaus omschreven: in technische zin, de relatie met aanverwante termen, het metaforische gebruik van het begrip door communicatietheoretici, ...

De auteur van *Gatekeeping* gaat dieper in op de historische achtergronden en op het proces van en de theorieën over gatekeeping. Ook wordt er een nieuw gatekeeping-model voorgesteld.

In *Public Opinion*, het vierde nummer uit de reeks, gaat de auteur - na een situering van de problematiek - uitgebreid in op de door sommige wetenschappers aangehaalde impliciete paradox die in het begrip schuilt. Het gaat dan om de schijnbare tegenstelling tussen het collectieve (public) en het individuele (opinion) aspect van het begrip. Beide aspecten worden in het laatste deel samengebracht, vooral vanuit communicatiewetenschappelijk standpunt. Ieder boekje is opgevat als achtergrondlectuur voor degenen die interesse hebben voor het subject, en er eventueel zelf verder onderzoek over willen verrichten. De boekjes zijn dan ook een aanrader voor mensen die met een of ander concept bezig zijn, niet alleen omdat er heel wat informatie rond één begrip wordt samengebracht, maar ook omwille van de uitgebreide bibliografie.

C.F.

M. SHORTLAND en J. GREGORY,
Communicating science. A handbook.
New York, Longman, 1991, 186 blz.

Communicating science is letterlijk wat de titel zegt: een boek dat je ter hand neemt als je efficiënt wetenschap wil overbrengen. Dat begint bij het naden-

ken over waarom je iets wil meedelen en wat dat dan is, over hoe je dit neerschrijft (stijl, gebruik van cijfermateriaal, illustraties etc.), hoe je dit best vertelt (en daarbij je zenuwen bedwingt, op vragen antwoordt of je gebarentaal instudeert) tot de wijze waarop je best de media bespeelt of inschakelt in je discours. Een doe-boek compleet met voorbeelden, aanbevolen boeken en adressen.

G.C.

D.C.J. VAN PEYPE,

Handboek speech en presentatie.

Alphen a.d. Rijn, Samsom Bedrijfsinformatie, 1990, losbladige uitgave.

Het zeer uitvoerige, ondertussen uit twee delen bestaande, *Handboek speech en presentatie* behandelt alle denkbare aspecten van het spreken in het openbaar. Van de gelegenheidstoespraak over de begrafenisrede tot het televisie-interview.

Van al de besproken aspecten worden zowel theoretische als praktische artikels aangeboden, die dus, bijvoorbeeld, niet alleen het praktische belang van een goede stem bespreken, maar ook effectieve technieken aanreiken om de stem te verbeteren. Voor de leek heeft het *Handboek speech en presentatie* ook theoretische onderdelen over communicatie, nonverbale communicatie, enzovoort, waardoor het erg volledig wordt. Ter afsluiting bevat het bovendien een heleboel echte, becommentariëerde speechen, die als voorbeeld kunnen dienen.

J.V.d.B.